

היום נלמד בעזרת ה':

נדרים דף יד

(המשך מהדף הקודם)

גמרא: למדנו במשנה אלו נדרים מותרין האומר 'חולין שאוכל לך'. הגמרא מדייקת שדוקא כשאמר 'חולין שאוכל לך' אין זה נדר, אבל אם אמר 'לחולין שאוכל לך' (בניקוד פתח) הרי זה נדר משום שכוונתו 'לא חולין מה שאוכל לך אלא קרבן'.

הקושיא: אין זה כדעת רבי מאיר ואין זה כדעת רבי יהודה. כי לדעת רבי מאיר סובר שלא אומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן' וממילא כשאמר 'לחולין שאוכל לך' לא לומדים מדבריו: לא יהיו חולין אבל כן יהיו קרבן, ואם כן גם באופן זה צריך להיות מותר. ואילו לדעת רבי יהודה הסובר שכן אומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן' אין בדברי משנתנו שום חידוש, כי כבר אמרה זאת המשנה לעיל (דף י'): 'לחולין שאוכל לך... אסור'?

תירוץ: אידי דתנא: באמת אין בזה חידוש אלא אגב שהתנא כתב את המקרים המותרים כגון 'כבשר חזיר שאוכל לך' וכדומה, הוא כתב גם את המקרה של חולין המותר דהיינו 'חולין שאוכל לך מותר' (לאחר לךשעיל הוא כתב את המקרה של חולין האסור כנ"ל), אך לא כתב זאת בשביל ללמד את ה'לחולין שאוכל לך אסור' כי זה כבר מובא לעיל.

רבינא אמר: כוונת המשנה לומר: ואלו מותרין כמו האומר 'חולין שאוכל לך' שהוא לא צריך התרה כלל – כך האומר 'כבשר חזיר שאוכל לך' וכדומה שגם הוא אינו צריך התרה. הסיבה שהמשנה כתבה כן, כי אם לא היה כתוב שהם מותרים כחולין שאוכל לך – היינו חושבים שהם צריכים התרה.

קושיא: וכי אפשר להעלות על דעת כן? והרי מכך שרק בסיפא כתוב שצריך התרה – 'האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח' - מוכח שברישא לא צרך כלל התרה.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

אלא מחוורתא: כלומר משום כך מסיקה הגמרא שלא כמו תירוצו של רבינא אלא כמו התירוצ הראשון - שאת 'חולין שאוכל לך' כתב המשנה ממילא כלומר אגב שאר הדברים המותרים.

*

מנהני מילי: מנין המקור שאי אפשר להתפס נדר 'בדבר האסור' אלא רק 'בדבר הנדור' - ולכן האומר 'כבשר חזיר' וכדומה הנדר לא חל?

אי הכי אפילו בדבר האסור: אם לומדים זאת מהמילים "אִישׁ כִּי יִדֹּר נִדְרָ לַיהוָה או הַשָּׁבַע נִשְׁבַּע לְאֱסֹר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ" מלשון 'דבר הנדור', אם כן הרי הפסוק אומר גם לשון של איסור 'לְאֱסֹר אֶסֶר' ומדוע לא נלמד מזה שאפשר לנדור גם ב'דבר האסור'?

לכדתניא איזהו איסור האמור בתורה: כמובא לעל דף יב'. דהיינו 'לְאֱסֹר אֶסֶר' נצרך ללמד את המושג 'התפסה' בנדרים שיכול לומר 'זה כזה' והנדר חל.

*

אמר אביי לא אמר כלום מדאורייתא: כלומר הברייתא מדברת מדאורייתא - הנדר לא חל כי הוא דבר האסור, אבל המשנה שלנו מדברת מדרבנן - שהצריכו 'התרה' בכדי שלא יקל ראשו בכך. לדעת אביי אין הבדל בין תלמיד-חכם לעם הארץ שניהם צריכים התרה מדרבנן.

רבא אמר: הברייתא מדברת בתלמיד חכם והמשנה מדברת בעם הארץ, כי רק בעם הארץ תקנו חכמים התרה מחשש שמא ינדור על אשתו גם בדבר הנדור (הנאסר מדאורייתא) ויסבור שאינו צריך התרה.

הגמרא מביאה ראיה לדברי רבא שתלמיד חכם אינו צריך התרה בנדר שאינו חל:

הנודר בתורה: היה ספר תורה מונח לפניו ונשבע לחברו 'בתורה שאוכל לך' - לא אמר כלום, מכיון שהוא נשבע בגוילים (הקלף) של הספר תורה עצמו, ואילו שבועה היא רק בשם ה'. ועל זה אמר רבי יוחנן שאפילו שהשבועה לא חלה - הוא צריך התרה. ועל זה אמר רב נחמן שדוקא עם הארץ צריך התרה ולא תלמיד חכם.

מכאן אנו לומדים שהלשון 'לא אמר כלום' בשבועה בתורה - מדבר רק על תלמיד חכם, אבל עם הארץ צריך התרה. והוא הדין באומר 'הרי את עלי כבשר אמה...' לא אמר כלום - זה רק בתלמיד חכם, אבל עם הארץ צריך התרה.

*

תניא, הנודר בתורה: כלומר הנשבע בתורה. כגון שהיתה תורה מונחת לפניו ואמר 'בזו התורה שלא אעשה / שאעשה דבר פלוני', לא אמר כלום, לפי שדעתו על הקלף וכפי שהגמ' תבאר להלן.

במה שכתוב בה: ואם אמר 'במה שכתוב בה לא אעשה / אעשה דבר פלוני', דבריו קיימים ושבעתו חלה, לפי שדעתו על השמות הקדושים הכתובים בה.

בה ובמה שכתוב בה: וכן אם אמר 'בה ובמה שכתוב בה לא אעשה / אעשה דבר פלוני', דבריו קיימים ושבעתו חלה, לפי שדעתו גם על הקלף וגם השמות הקדושים הכתובים בה.

קושיא: קתני וכו': לאחר שהביריתא אמרה שאם אמר 'במה שכתוב בה דבריו קיימים' הרי שכבר אין צורך לומר שאם אמר 'בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימים', ומדוע הביריתא חזרה וכתבה זאת?

רב נחמן מתרץ: לא קשיא וכו': בסיפא (= 'בה ובמה שכתוב בה') מדובר שהתורה מונחת על הארץ, ולכן אם הוא לא היה אומר '**בה** ובמה שכתוב בה' אלא רק 'במה שכתוב בה' הרי שלא אמר כלום, לפי שכיון שהיא מונחת על הארץ דעתו על הגווילים (= הקלף), שאנו אומרים שכוונתו לומר במה שהיא כתובה דהיינו הקלף שעליו התורה כתובה, אבל אם אמר '**בה** ובמה שכתוב בה' הרי שכשאמר 'בה' כבר הזכיר את הגווילים וכשהוסיף 'במה' בהכרח שכוונתו על האזכרות שבה (= השמות הקדושים הכתובים בה).

אבל ברישא (= 'הנודר בתורה') מדובר שהתורה מונחת בידו, ולכן לא אמר כלום כיון ש'בתורה' דעתו על הגווילים שהיא כתובה בהם, אבל אם אמר 'במה שכתוב בה' דבריו קיימים כיון שדעתו על האזכרות שבה.

לסיכום: ברישא (= 'הנודר בתורה') ובמציעתא (= 'במה שכתוב בה') מדובר שהתורה מונחת בידו, ובסיפא (= 'בה ובמה שכתוב בה') מדובר שהיא מונחת על הארץ.

ואיבעית אימא: כל הביריתא עוסקת כשהתורה מונחת על הארץ, והחידוש הוא שאפילו אם אמר רק 'במה שכתוב בה' דבריו קיימים כיון שאנו אומרים שכוונתו על האזכרות הכתובים בה, והביריתא כתבה בסיפא את הדין של 'בה ובמה שכתוב בה'.

בדרך של 'זו ואין צריך לומר זו' (= שבהתחלה הברייתא כתבה את הדין המחודש ביותר ואח"כ את הדין שיש בו פחות חידוש), וכאילו אמרה שאם אמר 'במה שכתוב בה דבריו קיימים', ואין צריך לומר שאם אמר בה ובמה שכתוב בה שדבריו קיימים'.

ואי בעית אימא: בחלק השני של הברייתא (= 'במה שכתוב בה דבריו קיימים', בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימים') מדובר שמחזיק בתורה בידו, והחידוש הוא שכיון שהוא נשבע כשמחזיק בידו הרי שאף אם אמר רק 'בה' הרי זה כאילו שאמר 'במה שכתוב בה' ודבריו קיימים כיון שדעתו על האזכרות שבה. (= כלומר שאין כוונת הברייתא בסיפא שאמר גם 'בה' וגם 'במה', אלא שאמר רק 'בה' והרי זה כאילו שאמר 'במה').

משנה: האומר 'קונם שֶׁאֶנִּי יִשָּׁן' וכו' כלומר שאסר על עצמו את השינה כקרבן, הרי זה באיסור "לא יחל דָּבָרוֹ" ואסור לו לישון. ויבואר בגמרא.

גמרא: קונם עיני בשינה היום, אם אישן למחר: שאסר על עצמו לישון היום בתנאי שאם ישן מחר, ורק אם אכן יישן מחר יתברר שנאסרה עליו השינה היום למפרע. לדעת רבי יהודה אמר רב - לא ישן היום שמא ישן מחר ויתברר למפרע שעבר על נדרו, שכיון ששינת מחר היא רק תנאי בנדר הרי שלא יזהר בוודאי ישן מחר. ולדעת רב נחמן - מותר לו לישון היום ואין לחשוש שמא ישן מחר, לפי שהוא יכול למנוע מעצמו לישון מחר (= שאם ירצה ידקור את עצמו עם קוצים שלא ישן, והדבר תלוי בו).

ומודה רבי יהודה: שאם אסר על עצמו לישון מחר בתנאי שאם יישן היום, שמותר לו לישון היום, לפי שאדם לא נזהר רק בתנאי של הנדר אבל באיסור הנדר עצמו הוא נזהר, ולכן כשאסר על עצמו לישון מחר אם יישן היום יכול לישון היום, לפי שמחר הוא בוודאי לא ישן ויעבור על נדרו, ששינת מחר היא עיקר הנדר. (ולעומת זאת במקרה הראשון שאסר על עצמו לישון היום בתנאי שאם ישן מחר, שם שינת מחר היא רק התנאי, והוא יעבור על התנאי ויישן ויתברר שעבר על נדרו למפרע בזה שישן היום, ולכן שם רבי יהודה אסר לו לישון היום).